

Amasya İli Büyükkızılca Köyünde Örtüaltı Tarımı

Ozan Zambı, Atnan Uğur, Ercan Ekbiç, Çiğdem Kocamanoğlu, Meltem Sezer
Ordu Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, 52200, Ordu
e-posta: atnanugur@gmail.com

Özet

Araştırma Amasya ili merkez ilçesinin Büyükkızılca köyü örtüaltı yetiştiriciliği yapan üreticilerin sosyo-demografik özellikleri, seracılık bilgi ve becerileri belirlenmesi ile yöredeki sera varlığı ve üretim faaliyetleri hakkında bilgi almaya yönelik olarak yapılmıştır. Çalışmada 2013-2014 yetiştirme sezonunda, tesadüfi seçilen 100 çiftçi ile yüz yüze görüşülerek 50 soruluk anket formu uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 11.0 istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Bölgede seraların %36'sının 2500-5000 m2 arasında değiştiği, seraların tamamında damla sulamanın kullanıldığı, toprak işlemenin %69 oranında traktör ile yapıldığı ve üretilen ürünlerin %49 oranında araçlarla yerinde satıldığı belirlenmiştir. Üreticiler yeni gelişen modern seracılık uygulamaları hakkında orta seviyede bilgiye sahiptir. Bölgede seracılık yatırımlarını özendirici çalışmaların artırılması ve seracılıkla ilgili eğitimler verilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Sera, çiftçi, anket, sebze

Greenhouse Cultivation in Büyükkızılca Village of Amasya Province

Abstract

The research was conducted in Büyükkızılca village in the Central county of Amasya province in 2013-2014 growing season to determine socio-demographic features and knowledge on greenhouse cultivation techniques of the farmers engaged in cultivation in greenhouses. The questionnaire including 50 questions were applied to 100 farmers. Obtained results were evaluated in SPSS v.11.0 statistic program. According to the results of the research, In the village 36% of greenhouse varied between 2500-5000 m2, drip irrigation is used for rate of 100%, tillage of the 69% rate is carried out tractor, and greenhouses products sold in greenhouses at the rate of 41.7% is evaluated. Growers have a middle level knowledge about new developments of greenhouse techniques. It was determined that should be increased encourage of greenhouse investment studies and education for greenhouse cultivation in the area.

Keywords: Greenhouse, farmer, questionnaire vegetable

Giriş

İnsanlık tarihi boyunca beslenme ihtiyacı önemli bir sorun olmuştur. Günümüzde sürekli artan dünya nüfusuna karşılık tarım toprakları hızla azalma göstermektedir. Bu nedenle mevcut tarım alanlarından maksimum verim elde edilmesi amaçlanmaktadır. Verimliliğin sağlanabilmesi için bitkilerin beslenme durumları ile toprakta bulunan mineral miktarlarının belirlenerek, buna uygun gübreleme programları ve etkin bir yetiştiricilik faaliyetlerine ihtiyaç vardır. Bununla birlikte tarım arazilerinin amaç dışı kullanımının artması ve miras yoluyla parçalı hale gelmesi tarımsal üretimi engelleyen diğer faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Seracılık faaliyetleri birim alandan daha fazla ürün elde etmeye ve marjinal alanların kullanımına imkan vermesi ile öne çıkmaktadır (Uğur ve ark., 2013). Ülkemiz sahip olduğu ekolojik ve jeopolitik konumu nedeniyle seracılık için uygun bir bölgedir. Sahip olduğumuz bu zenginlik nedeniyle her mevsimde sera ürünleri üretimi söz konusu olmaktadır.

Türkiye'de örtü altı tarımı, daha çok sahil yörelerine yayılmakla birlikte Antalya, Adana, Mersin, Hatay ve Muğla gibi sahil illerimizde yoğunlaşmıştır (Yüce, 1990; Tüzel ve Eltez, 1997; Tüzel, 2003). Karadeniz bölgesinde Samsun, Tokat ve Çorum'dan sonra Amasya örtü altı yetiştiricilik yapılan önemli ilimizdendir. Amasya 2.003 dekar örtü altı tarımı ile Türkiye sebze üretimi içerisindeki payı %0.6 dır. Amasya ilinde toplam sebze üretimi 540.697 tondur. Örtüaltı üretim miktarı ise 38.049 ton ile toplam sebze üretiminin %7 sini oluşturmaktadır. En fazla üretilen tür ise %53.8 ile domates ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada %30.1 ile domates takip etmektedir (Tuik, 2013). Büyükkızılca, Amasyanın merkez ilçesine bağlı bir köy olup 1190 da örtüaltı alanına sahiptir. İlin örtüaltı varlığının %49'u burada bulunmaktadır (Anonim, 2015).

Bu çalışmada Büyükkızılca Köyünde seracılığın durumunu, sera yapılarını belirlemek, yetiştiricilerin seracılık konusunda bilgi ve

birikimini değerlendirmek ve üretim desenini tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve Yöntem

Bu çalışma 2013-2014 üretim sezonunda Büyükkızılca Köyünde (Amasya) seracılık faaliyeti ile uğraşan çiftçiler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Büyükkızılca köyünde rastgele seçilen 100 üretici ile çalışma tamamlanarak; üreticilerin sosyo-demografik özellikleri, seracılık bilgi ve becerileri ile seracılık faaliyetleri hakkında bilgi almaya yönelik 50 sorudan oluşan anket formu uygulanmıştır. Sonuçlar SPSS 11.0 istatistik programında değerlendirilmiştir.

Bulgular

Üreticilerin Tanımlayıcı Özellikleri

Araştırmada seracıların eğitim durumları ve tecrübeleri, arazi durumu, kurulum esnasında maddi destek almaları ve çalışan kişilerin niteliği ile ilgili bazı bilgiler belirlenmiştir (Çizelge 1). Üreticilerin çoğunluğu ilkokul mezunu olup, %80 oranında 10 yıldan fazla süredir seracılık yapmaktadırlar. Bölgede seracılığın para kazandırabilecek bir olgu olduğu farkına varılmıştır. Ancak seracılık faaliyetleri konusunda eğitim alınmamıştır. Seralar üreticilerin kendi mülkiyetindeki arazilerde kurulmuş ve kredi desteği alınmıştır. Üreticilerin %64'ü Tarım Kredi Kooperatifinden destek almıştır. Serada çalışan kişiler çoğunlukla aile fertlerinden ve mevsimlik işçilerden oluşmakta, bölgede sera faaliyetlerinde çalışan sürekli işçi bulunmamaktadır.

Seraların Yapısal Özellikleri

Seraların büyüklüğü, yönü, iskelet ve örtü malzemeleri, arazinin eğim durumu, ısıtılma durumu ve ısıtmada kullanılan malzemeler, havalandırma şekli, gölgeleme durumu ve gölgelemede kullanılan malzemeler hakkındaki bulgular Çizelge 2'de verilmiştir. Büyükkızılca köyünde 2500-5000 m² büyüklüğündeki seralar %39 oran ile ilk sırada yer almaktadır. Seralar daha çok doğu batı yönünde, iskelet malzemesinde demir kullanımı yaygın, tüm örtü malzemesi olarak polietilen örtü kullanılmaktadır ve seraların tamamı düz arazilere kurulmuştur. Bölgede seraların %98'i ısıtmasız seralardır. Bölgedeki seralarda havalandırma çatı+yan havalandırma (%56) sistemleri ile gerçekleştirilmektedir. Pasif tedbir olarak ısı perdesi (%45) ve ikinci örtü (%42) kullanımı yaygındır. Seraların tamamına yakınında gölgelendirme işlemleri yapılmaktadır. Gölgelendirmede %46 ile kireç-üstübeç ilk sırada

yer alırken bunu %39 ile yeşil örtü-net takip etmektedir. Ankete katılan yetiştiricilerden %89'u sıcaklığı korumak için önlem aldığını belirtmiştir.

Seralarda Kültürel İşlemler

Toprak analizi, toprak dezenfeksiyonu, yeşil gübreleme, çiftlik gübrelenmesi, malçlama gibi işlemlerin yapıpı yapılmadığı, toprak işleme şekli, sulama yöntemi hakkında bulgular Çizelge 3'te verilmiştir. Büyükkızılca köyünde ankete katılan üreticilerin %72'si toprak analizi yaptıran %28'i toprak analizi yaptırmamaktadır ve %90'ı toprak dezenfeksiyonu yapmamaktadır. Üreticilerin %23'ü yeşil gübreleme ve %97'si çiftlik gübrelenmesi yapmakta olup çiftlik gübresi yılda bir kez, üretimin olmadığı dönemde dekara ortalama 5-6 ton olarak verilmektedir. Ankete katılan üreticilerin tamamı malçlama yapmaktadır. Seralarda toprak işleme şekli %69 oranında traktörle yapılmakta ve sulama yöntemi olarak damlama sulama sistemi kullanılmaktadır.

Seralarda Üretim Faaliyetleri

Tür seçiminde etkenler, yetiştirilen ürünler ve mevsimlere göre yetiştirilen sebze türleri ile ilgili bulgular Çizelge 4'te verilmiştir. Bölgede üretilen ürün seçiminde %47 oran ile pazarlama kolaylığı etkili olmaktadır. Yetiştirilen türlerde sebzeler %98 oran ile ilk sırada yer almaktadır. Sonbahar-kış döneminde kıvrık marul üretimi (%34) yaygın iken, ilkbahar-yaz döneminde domates + hıyar (%34) şeklinde olan üretim deseni yaygındır.

Üreticilerin Modern Teknikler Hakkındaki Bilgi Düzeyleri

Üreticilerin modern teknikler konusunda bilgi ve tutumlarına yönelik bulgular Çizelge 5'de belirtilmiştir. Ankete katılan üreticilerin %97'si pasif enerji koruma, %76'ı topraksız tarım, %82'si biyolojik mücadele, %60'ı renk tuzağı, %92'si ise solarizasyon konusunda bilgilerinin olmadığını ifade etmiştir. Üreticilerin %56'sı organik tarım ve %92'si bambus arısı kullanımı hakkında bilgilerinin olduğunu belirtmiştir.

Seralarda İlaçlama Özellikleri

Ürün korumadaki yöntem, ilaç kullanımı ile ilgili bilgi kaynakları, hormon kullanımı (BBD), koruyucu ilaç kullanıp kullanmadıkları, ilaçlama zamanının tespiti, ilaç seçiminde etkenler ile ilgili bilgiler Çizelge 6'da verilmiştir. Ankete katılan üreticilerin %98'i yetiştiricilikte hormon kullanmamaktadır. Üreticilerin %96'sı koruyucu

ilaçlama yapmakta olup, ilaçlamada %98 oranında kimyasal ilaç kullanılmaktadır. İlaç kullanımı için bilgi ve kaynakları genellikle tarım teşkilatları ve ziraat mühendisleri olmaktadır.

Diğer Özellikler

Fide ve tohum temini, fidelerin üretimindeki sorunlar, ürünün pazarlama şekli ve yetiştiriciliğin para kazandırıp kazandırmadığı konusundaki bulgular Çizelge 7’de belirtilmiştir. Ankete katılan üreticilerin %90’ı fidelerini firmalardan satın almakta, tohumları ise %30’u tarım kredi kooperatiflerinden temin etmektedir. Ürün %49 ile aracılarla yerinde pazarlanmaktadır. Ankete katılan üreticilerinin %71’i yetiştiricilikten para kazanırken, %26’sı gelir ve giderlerin denk olduğunu belirtmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Amasya ilinin Büyükkızılca köyünde mevcut seraların büyük çoğunluğu profesyonel üretimin gerçekleştirilebileceği şekilde ve demir, galvenize ve demir+galvenize kullanılarak inşa edilmiştir. Sera büyüklükleri %39 oranında 2500-5000 m² arasındadır. Çarşamba’da sera büyüklükleri açısından 500 m²’den küçük işletme oranı %53 iken (Uğur ve ark., 2013), Kahramanmaraş’ta yapılan bir çalışmada 50-500 m² arasındaki seraların %81 oranında olduğu belirlenmiştir (Akıncı ve ark., 2001). Antalya ilinde yapılan bir çalışmada, cam seraların ortalama 600 m² plastik seraların ise ortalama 1000 m² olduğu tespit edilerek seraların çoğunluğunun aile işletmesi şeklinde küçük işletmeler olduğu tespit edilmiştir. (Emekli ve ark., 2008). Seraların tamamı düz alanda kurulmuş olup, Karadenizin pek çok yerine kıyasla Büyükkızılca köyü sera kuruluşu için oldukça uygundur. Seracılık faaliyet süreleri bakımından üreticilerin %90’ı 10 yıldan fazla süredir seracılık yaptığını belirtmiştir. Aydın yöresinde yapılan bir çalışmada da, seracılık faaliyeti ile uğraşanların %48’i 6-10 yıldır seracılıkla uğraştığı belirlenmiştir (Tüzel ve ark., 1992). Yetiştirilecek ürünlerin seçiminde %47 oranında kolay pazarlanmanın etkili olduğu belirlenmiştir. Bu durum yeni türlerin üretime girmesine engel olmaktadır. Giresun’un Bulancak İlçesinde yapılan bir çalışmada da benzer durum (%53.6) belirlenmiştir (Uğur ve ark., 2014).

Karadeniz bölgesinde seracılık yapılan yerlerle kıyaslandığında Büyükkızılca seracılığının oldukça iyi durumda olduğu söylenebilir. Bölgede her geçen gün seracılık yatırımları artmakta ve devletin bu konuda özendirici çalışmaları bulunmaktadır. Bununla birlikte üreticilerin seracılık konusunda teknik ve pratik uygulamalar açısından desteklenmesi gerekmektedir. Bölgede araştırma kurumları ve üniversitelerin üreticilere destek vermeleri üretim kalitesinin ve çeşitliliğinin artmasına katkıda bulunabilir.

Kaynaklar

- Anonim, 2015. http://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1z%C4%B1lca,_Amasya
- Akıncı, S., Akıncı, İ., Şimşek, M., Baytorun, N., 2001. Kahramanmaraş örtüaltı sebzeçiliğinin durumu. 6. Seracılık Sempozyumu, 5-7 Eylül 2001, Muğla.
- Emekli, Y.N., Büyüктаş, D., Büyüктаş, K., 2008. Antalya yöresinde seracılığın durumu ve yapısal sorunları. Derim Dergisi. 25(1):26-39.
- Tüzel, Y., Duyar, E., Sevgican, A., 1992. Aydın ili seracılığın özellikleri üzerine bir araştırma. 1. Ulusal Bahçe Bitkileri Kongresi, 13-16 Ekim 1992, İzmir.
- Tüzel, Y., Eltez R.Z., 1997. Protected cultivation in Turkey. A contribution towards a data base for protected cultivation in the Mediterranean region. (Edit. A.F. Abou-Hadid). FAO Regional Working Group Green house Crop Protection in the Mediterranean Region. 201-237.
- Tüzel, Y., 2003. Protected cultivation in Turkey. 5th FAO Regional Working Group Meeting on “Greenhouse Crop Production in the Mediterranean Region”, 10-13 November 2003. Nicosia, Cyprus.
- Tuik, 2013. Seçilmiş Göstergelerle Amasya. Yayın No 4282, ISSN 1307-0894. Ankara
- Uğur, A., Kabartan F., Saka, A.K., 2013. Çarşamba’da sera işletmelerinin yapısı ve örtüaltı sebze yetiştiriciliğine genel bakış. 9. Ulusal Sebze Tarımı Sempozyumu, 12-14 Eylül 2013, 656-662, Konya
- Yüce, B., 1990. Türkiye seracılığının genel durumu. Türkiye 5. Seracılık Sempozyumu, s. 3-10. Elit Ajans, İzmir.

Çizelge 1. Üretici ile ilgili bulguların dağılımı (%)

Anket Soruları	%	Anket soruları	%
Eğitim Durumu	İlkokul	Sera kurulumda destek durumu	Tarım il müdürlüğü katkısıyla
	Ortaokul		Sosyal yardımlaşma fonu
	Lise		Özel idare
	Üniversite		Kendi imkanlarıyla
Seracılık Tecrübesi	1-3 yıl	Çalışan kişilerin niteliği	Tarım Kredi Kooperatifi
	3-5 yıl		Kendim ve ailem
	5-10 yıl		İmece yoluyla gelenler
	10 yıldan fazla		Mevsimlik işçiler
Arazi Varlığı	Kira		Sürekli işçiler
	Mülkiyet		Kendim-ailem ve mevsimlik işçi
	Kira-Mülkiyet		Kendim -Ailem ve imece yoluyla
Kira bedeli	TL		
Kredi kullandınız mı?	Evet		
	Hayır		

Çizelge 2. Seralar ile ilgili bulguların dağılımı (%)

Anket Soruları	%	Anket soruları	%	Anket soruları	%
Sera büyüklüğü	0-2500 m2	Seranın kurulduğu arazi durumu	Eğimli	Pasif tedbir olarak	İkinci örtü
	2500-5000 m2		Düz		Yağmurlama
	5000-10000 m2		Isıtılıyor		Isı perdesi
	10000-15000 m2		Isıtılmıyor		Hepsi
	15000-20000 m2		Kritik Günlerde		Gölgeleme yapılıyor mu?
	20000 m2 den büyük		Jeotermal		Evet
Sera iskelet malzemesi	Ahşap	Isıtmada kullanılan Sera havalandırma şekli	Güneş enerjisi	Gölgelemede ne kullanılıyor?	Kireç-üstübeç
	Demir		Fan		Isı perdesi
	Galvanize		Soba		Yeşil örtü-net
	Ahşap+demir		Çatı		Evet
	Ahşap+galvanize		Yan		Hayır
	Ahşap+galvanize+demir		Çatı+yan		Sıcaklığı korumak için tedbir?
Sera örtü malzemesi	Cam	Sadece kapılar	Sadece kapılar	Sera yönü	Kuzey-güney
	PE				Doğu-batı
					Arazi durumuna göre

Çizelge 3. Kültürel işlemler ile ilgili bulguların dağılımı (%)

Anket Soruları	%	Anket Soruları	%
Toprak Analizi yapılıyor mu?	Evet	Toprak işleme şekli	Traktör
	Hayır		Elle
Toprak dezenfeksiyonu yapılıyor mu?	Evet	Sulama yöntemi	At
	Hayır		Çapa makinesi
Yeşil gübreleme	Evet		Traktör+çapa makinesi
	Hayır		Damlama
Çiftlik gübrelemesi	Evet		Karık
	Hayır		Diğer (yağmurlama)
Malçlama Yapılıyor mu?	Evet		
	Hayır		

Çizelge 4. Üretim ile ilgili bulguların dağılımı (%)

Anket Soruları		%	Anket Soruları		%
Tür seçiminde etkenler	Alışkanlık	2	Yetiştirilen sebze türler (Sonbahar - Kış)	Marul - Kıvrırcık	34
	Ürünün fiyatı	3		Marul - Kıvrırcık + Ispak	4
	İmkanlar	7		Marul-Kıvrırcık + Maydanoz	9
	Rastgele	0		Marul-Kıvrırcık + Ispanak + Maydanoz soğan	15
	Yetiştirmesi kolay	12		Marul-Kıvrırcık + Ispanak + Yeşil soğan	4
	Kolay pazarlıyorum	47		Tüm yeşillikler	10
	Kolay pazarlama + Yetiştirilmesi kolay	22		Marul-Kıvrırcık + Hıyar	13
Ürün fiyatı + kolay pazarlıyorum	7	Domates	39		
Yetiştirilen ürün	Sebze	98	Yetiştirilen sebze türleri (İlkbahar -Yaz)	Hıyar	1
	Süs bitkisi	1		Domates+Hıyar	34
	Sebze + süs bitkisi	1		Domates+Hıyar+Marul-Kıvrırcık	1
	Fide	0		Domates + Hıyar + Diğerler	24

Çizelge 5. Üreticilerin modern teknikler hakkında bilgiler ile ilgili bulgular

Anket Soruları		%	Anket Soruları		%
Pasif enerji koruma	Evet	3	Biyolojik mücadele	Evet	18
	Hayır	97		Hayır	82
Organik tarım konusunda bilgi	Evet	56	Renk tuzağı	Evet	40
	Hayır	43		Hayır	60
Topraksız tarım	Evet	22	Solarizasyon	Evet	8
	Hayır	78		Hayır	92
Bambus arısı kullanımı	Evet	92			
	Hayır	8			

Çizelge 6. Seralarda ilaçlama ile ilgili bulgular

Anket Soruları		%	Anket Soruları		%	Anket Soruları		%
Ürün korumadaki yöntem	Kimyasal ilaç	92	Koruyucu ilaçlama	Evet	96	İlaç seçiminde etken	Ucuzluğu	1
	Yapışkan tuzak+kimyasal ilaç	6		Hayır	4		Etkinliği	2
	Keskinlikle ilaçlama yok	2		Belirti görüldüğünde	10		İlaç bayisinin tavsiyesi	5
İlaç kullanımı bilgi kaynak	Aile ve kendi deneyimi	1	İlaçlama zamanının tespiti	Mevsime göre	1	Hormon kullanımı (BBD)	Okuduğu broşürler	0
	Diğer üreticiler	0		Kendi deneyimi	7		Ziraat Müh. veya tarım teşkilatı	73
	İlaç bayileri	3		İlaçlama programına göre	27		Etkinliği + Zir. Müh.	8
	Kendi deneyimi + Zir. Müh.	5		Kendi deneyimi+ilaçlama programı	28		İlaç Bayii + Zir. Müh.	11
	Ziraat Müh. veya teşkilatı	77		Belirti görüldüğünde +kendi deneyimi	20		Evet	2
	İlaç bayileri + Zir. Müh.	14		Belirti görüldüğünde	7		Hayır	98

Çizelge 7. Maddiyat ile ilgili bulgular

Anket Soruları		%	Anket Soruları		%
Fide temini	Firma	90	Ürünü pazarlama şekli	Yakın çevreme satıyorum	23
	Tarım kredi kooperatifi	8		Lokanta-iş yerlerine	1
	Tarım kredi kooperatifi+ firma	2		Yöresel pazarlarda	1
Tohumların temini	İlaç bayii	10	Para kazandırıyor mu?	Hale gönderiyorum	6
	Firma	12		Hale gönderiyorum + araçlar	31
	Tarım kredi kooperatifi	30		Aracılarla yerinde	49
	İlaç bayii + tarım kredi kooperatifi	3		Yakın çevre + araçlar	9
	Firma + tarım kredi kooperatifi	8		Yakın çevre+ araçlar+ hal	4
Fide üretimindeki sorunlar	Hastalık	15	Evet	71	
	Zararlı	12	Denk	26	
	Çimlenme-çıkış	2	Hayır	3	
	Sorun yok	10			
	Hastalık + zararlı	15			